

Et rederikontor år 1888

Ved

Kåre Lauring

I Handels- og Søfartsmuseets årbøger er der tidligere bragt forskellige erindringer fra livet om bord i handelsflådens skibe, såvel sejl- som damp- og motorskibe. Om livet på et rederikontor hører vi derimod mindre. Dette råder vi bod på ved denne lille dagligdagsberetning skrevet af J. Sønderhousen, der som lærling blev ansat den 1. december 1888 i firmaet C.K. Hansen, som på det tidspunkt drev kulhandel såvel som rederivirksomhed. Beretningen er kommet museet i hænde gennem generalkonsul, skibsreder Preben Harhoff, der selv i tiden 1932-69 havde sit virke i firmaet.

*J. Sønderhousen,
Randersgade 8,
Telefon Tria 1423*

Firmaet C.K. Hansen som jeg erindrer det ved min Ansættelse som Lærling 1. December 1888.

Chefer Amerik Vicekonsul Olof Hansen¹

Østerr Ungar Generalkonsul Johan Hansen senr.²

Sønnerne Grosserer Johan Hansen jr. og Gross. Robert Hansen, Grosserer Ludvig Methling, Leder af Exportbaadene til Hull (Thos Wilson Sons & Co Ltd) og Leith (James Currie & Co).

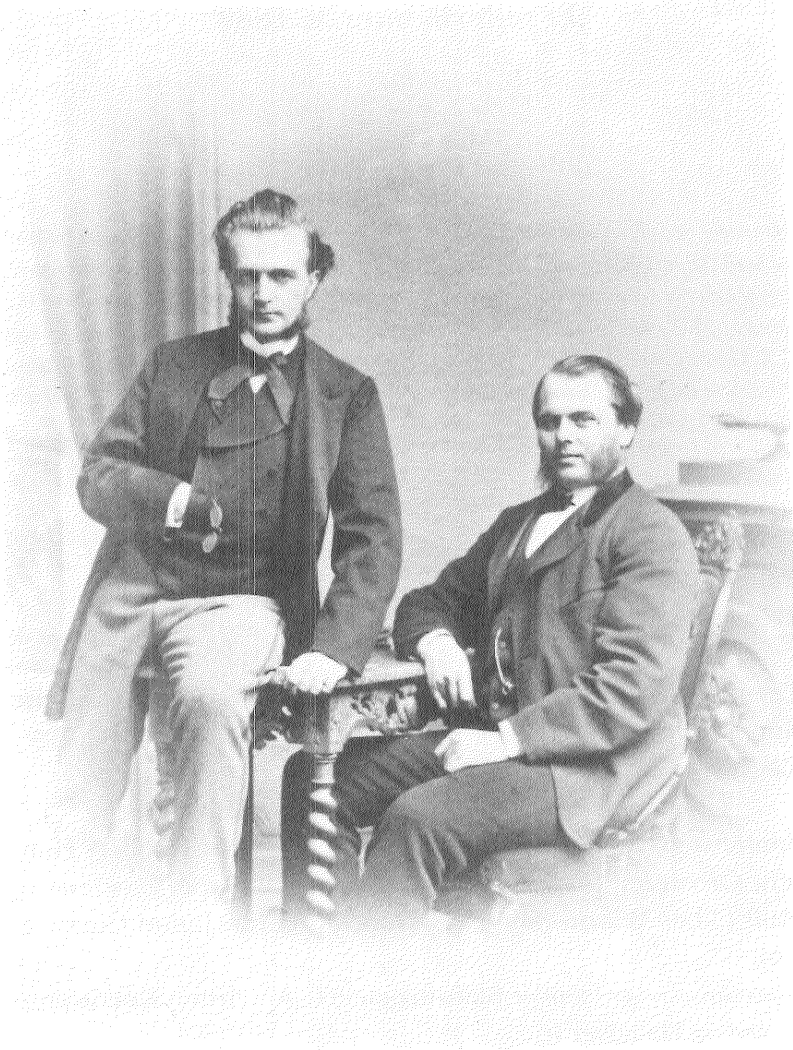
Konsulatsekretær (senere Skibsmægler) C.A. Ohsten Korrespondance og Havarier tc.

Fuldmægtig Fr. Petersen, Havari, Kul og Mæglerafdeling.

Kasserer Stefan Thorarensen (som talte 6 Sprog perfekt).

Speditør C.F. Heineth Waterclerks tc Kapt. V. Tronier og Chr. Aanonsen samt Kontorbud Mikkelsen.

Paa den anden Side af Gangen som det da hed, altsaa paa højre Side fra Indgangen, boede Bogholder Hansen med Af-

Johan Hansen sen. og Olof Hansen fotograferet omkring 1870, to år efter at de i fællesskab havde overtaget C.K. Hansen. *Mr. Johan Hansen Snr. and Mr. Olof Hansen photographed around 1870, two years after they had taken over C.K. Hansen together.*

tenassistance af Skuespiller Johs. Ring³ og Assist. ved Orlogsværftet Jean Thonning, samt som en Slags Kulforvalter Carl Hansen, en Broder til Konsul Olof Hansen.

Mæglerkontoret paa Toldboden, som dengang ikke sorterede direkte under Firmaet, Skibsmægler R. Worsøe assisteret af sine to Sønner James W. og Henry W., som begge efter Faderens Død i Begyndelsen af Halvfemserne blev ansatte i Firmaet. I Slutningen af Aaret 1889 ansattes som Assistent ved Speditionen og Exportbaadene Andreas Bech og i 1890 Bogholder C. Melson og et Par Aar senere som hans Assistent Chr. Norden og som Waterclerk tc Olaf Nicolaysen, nogle Aar senere Poul Rubbeck og 1898 efter Overtagelsen af D/S »Thingvalla« L.N. Kock og Chr. Mollerup, Skibsinsp. J.N. Schnicker som første Skibsinspekt. i Dannebrog samt en ganske ung Mand Halfdan Henriksen⁴ (den senere Handelsminister), som dog atter forlod Firmaet sammen med »Thingvalla«, da D.F.D.S. overtog dette næste Aar.

Omkring Aarhundredeskiftet til Begyndelsen af det 20. Aarh. var Kontortiden fra Kl. 8-9 Morgen til Kl. 7 Aften med 1½ til 2 Timers Middag skiftevis, saaledes at der stadig er nogen paa Kontoret (Kassetiden var saaledes fra 9 til 2 og 5 til 7).

Efter Kl. 7, naar Posten var expederet, den skulde som Regel bringes op paa Hovedposthuset i Kjøbmagergade for at naa Nattoget til Udlandet, var der skiftevis Vagt til Kl. 9 Aften, saalænge blev Telegrammerne udbragt.

Der fandtes kun en Telefon (N° 72), bortset fra Expeditions=Kontoret Havnegade 35 (som dog kun var aabent hver Torsdag og Fredag Formiddag, her var Telefon N° 71), den hang paa Væggen i et lille Rum i Bagkontoret, under en Trappe som førte op til Mezzaninen, den blev i de første Par Aar ikke meget benyttet, det var hovedsagelig Godsanmeldelser og Skibsforespørgsler, det ældre Personale undlod saavidt mulig at benytte den, og det var utænkeligt for Ex. at kalde Cheferne til Telefonen.

Naa i Slutningen af Firserne og Begyndelsen af Halvfemserne var Telefonen ogsaa meget upaalidelig og ofte utydelig. Krydsning af Ledningen (alle var Luftledninger)⁵ var hyppige, og ofte kunde man høre en ganske uvedkommende Samtale mellem andre Abonenter.

Rapportering af Dampere til Firmaet foregik fra Helsingør pr. Telegram fra vort derværende »Kontor« (Vin & Skibshandlerfirmaet Chr. Schierbecks Eft. Indehavere Chr. Munck & Hass), naar en Damper observeredes ved Lappegrund Fyrskib⁶ eller passerede Helsingør, og i Løbet af en lille Timestid havde vi Telegrammet paa Kontoret (Telegrafstationen var dengang paa Toldboden i Havnevæsenets Bygning). Fra Dragør fik vi ligeledes Telegr. fra Lodskontoret (Lodsbogholder Jans), naar en Damper sydfra passerede Dragør med »Kulsignal«⁷, da kunde det undertiden knibe med, at Telegrammet kom før Damperen, men saa fik vi ogsaa Rapport fra Færgefolkene (Færgemand Aanonsen) paa Toldboden, som holdt stadig Ud-kig efter Skibene, og saasart de opdagede en fremmed Damper, kom en Mand løbende, aabnede Døren paa klem og raabte »Damper nordfra« eller »Damper sydfra«, dersom det var til Kulpladsen, og saa fo'r en af Waterclerkene, eller en anden af Personalet ned til Færgestedet; var det en Damper, som søgte ind for Kulforsyning, gjaldt det om at komme først ombord, da Kaptainen dengang ofte selv bestemte, hvem der skulde være Leverandør. Ofte maatte man tage en Aare med, naar Konkurrenten (Alfred Christensen eller Schach Steenberg) var kommet samtidig; man maa huske, at dengang foregik al Trafik i Havnen med Ro eller Sejlbaade, det sidste dog kun, naar det gjaldt Ture til Yderrheden eller Sundet med Proviant tc.

Naar en Damper saa kom til Kulpladsen, hvor Formand Harpsøe regerede, sammen med som Regel en 5-6 Kularbeidere, blev der, dersom der skulde bruges mere Mandskab, paa en paa Pladsen dertil anbragt Mast eller Flagstang, hejst et Antal tomme Kurve, svarende til det Antal Mandskab, der ønskedes,

Kontorstaben ved C.K. Hansen fotograferet omkring 1885. Første række fra v. ses: Lederen af pramafdelingen kaptajn Dan Hansen, leder af Kulforsyningen Peter Hansen, begge helbrødre til Olof Hansen, hovedbogholder Jens Skou og en uidentificeret medarbejder. Rækken bagved: Kasserer Stefan Thorarensen, fuldmægtig Nienstedt, Olof Hansen, bogholder Foss og speditjonschef Heineth. *The office staff at C.K. Hansen photographed around 1885. First row from left to right: Captain Dan Hansen, head of the barge section; Mr. Peter Hansen, head of coal supply (both brothers of Olof Hansen); Mr. Jens Skou, chief accountant; and an unidentified colleague. Back row from left to right: Mr. Stefan Thorarensen, cashier; Mr. Nienstedt, head clerk; Mr. Olof Hansen; Mr. Foss, accountant; and Mr. Heineth, head of forwarding.*

dette observeredes fra Toldbodbomben, hvor alle ledige Kul- og Havnearbejdere, de saakaldte Havnesjovere holdt til. Toldbodbomben var i de Tider et meget søgt Opholdssted for alle Shipping interesserede. Midt i Halvfemserne blev der dog arrangeret en privat direkte Telefon fra Kontoret til Kulpladsen, det fremmede Arbejdet ganske betydelig.

Foruden de forannævnte Exportruter til Hull og Leith havde Firmaet en Rute, som dengang ogsaa spillede en betydelig Rolle, nemlig Ruten Stettin-København med, som det hed, Postdampskibet »Titania«⁸ (Rederi Rud. Christ. Gribel, Stettin), som afgik 2 Gange ugentlig, Mandag og Torsdag Eftm. »Titania« var vistnok et af Burmeister & Wains først byggede Jernskibe 1870 eller 71 og efter Datidens Forhold et elegant Passagerskib, det havde virkelig smukke Linier; det blev skruet ned af Isen i Stettinerhaffet i Slutningen af Halvfemserne. Det kom hertil Søndag Morgen, og om Sommeren kunde der være et Par Hundrede Passagerer med de saakaldte Pølsetyskere. Kaptainen som var Medejer, ligesom Firm. C.K.H. og flere danske Firmaer, hed Ziemcke, han var en mærkelig selvbevidst Preusertype, han var dus med baade de gamle og unge Chefer, os andre talte han ikke gerne med; saaledes blev der mig fortalt, kom han en tidlig Morgen ind på Kontoret, hvor der kun sad en Mand, idet han aabnede Døren udbrød »kein Mensch hier«, hvorpaa vedkommende omgaaende svarede »glauben Sie vielleicht ich bin ein Affe«. I Begyndelsen af Halvfemserne, da det var gaaet stærkt tilbage for Ruten (D.F.D.S. havde begyndt en Rute med nye moderne Skibe paa Stettin) hørte man ofte Ziemcke mumle, naar han stod og ventede paa Papirerne: »Ingen bryder sich um Titania. Titania ingenting, Titania garnichts. Robert han pferd, han murer sich«. Robert Hansen havde Expeditionen, og han interesserede sig efter Z's Mening for meget for Sport bl.a. Cycling, som dengang var i sin vorden.

En anden Linie, som ogsaa blev ledet af Robert H.⁹, var Ruten Kbhvn/Havre-Rouen via Göteborg (Rederi Johnsson, Sternhagen Co Göteborg) med Afsejling omtrent hvert 14 Dag. Desuden var der en Linie Kbhvn/Liverpool (A. Coker & Co) med mere uregelmæssig Afgang.

Kasserer Thorarensen døde 1895, og Robert Hansen overtog da Kassen, og jeg fik tildelt Ledelsen af de foran nævnte Linier. Konsul Olof Hansen døde Maj 1897, hvorefter Johan H. Jr. og

Interiør fra C.K. Hansens kontor i 1906. I døren t.v. ses Johan Hansen jr. og i baggrunden mellem to vinduesfag ses firmaets befragtningschef A.P. Møller, der var ansat i C.K. Hansen fra 1904 til 1912, samtidig med at han grundlagde D/S Svendborg i 1904 og D/S 1912. *Office interior at C.K. Hansen in 1906. Mr. Johan Hansen Jnr. can be seen in the doorway on the left, and in the background between the two windows is the head of chartering in the firm, Mr. A.P. Møller. The latter was employed by C.K. Hansen from 1904 to 1912, at the same time as he founded the firms D/S Svendborg (1904) and D/S 1912.*

Robert H. blev Chefer, og jeg blev Kasserer. Forretningsgangen var meget forskellig fra nu, saaledes var den gamle Generalkonsul Joh.H.sen absolut Hovedkasserer (han førte ogsaa Konto Kuranten) alle større Ind- og Udbetalinger gik gennem Hovedkassen saaledes Udstedelse af Checks, som ganske vist dengang ikke var saa hyppig forekommende som nu. Ogsaa Gageudbetalingen foretoges af Generalkonsulen i mange Aar, jeg tror indtil 1907/8.

Efter at D/S »Thingvalla« i Efteraaret 1898 var overgaaet til D.F.D.S., blev L.N. Kock Kasserer i D/S Dannebrog, men da han i de første Aar sad helt ovre ved Vinduet i Hovedkontoret og senere rykkede ind i Hjørnekontoret til venstre, havde jeg ogsaa Udbetaling af alle mindre Regninger for »Dannebrog« – »1896« og »Neptun« saaledes alle Lods- og Havneudgifter, Kaptains Anvisninger, som vi saa afregnede efter Kassetid.

Nattevagten blev i de første Par Aar passet skiftevis af Chr. Aaonsen og V. Tronier; de 2 Værelser i Mezzaninen i Hjørnet

Toldbodvej nr. 5 (nu Esplanaden). I denne villa, der nu er overtaget af rederiet A.P. Møller, havde firmaet C.K. Hansen til huse fra grundlæggelsen i 1854 og frem til 1922, hvor firmaet flyttede til Amaliegade 35. (Foto: Budtz Müller & Co. ca. 1890-1900.)

No. 5 Toldbodvej (now called Esplanaden). The shipping firm of C.K. Hansen occupied this detached house from the time the firm was founded in 1854 until 1922 when it moved to new premises in no. 35 Amaliegade. The house has since been taken over by the A.P. Møller shipping company. (Photo: Budtz Müller & Co. approximately 1890-1900).

mod Toldbodvej og den saakaldte Lumskebugten var indrettet som Soveværelser. Nede fra Gaden i Hjørnet indtil M.B. Cohns Eiendom førte Ringeledning op til Soveværelset, saaledes at Færgfolkene nede fra Gaden ved at trække i Snoren kunde ringe Vagten op og rapportere, naar Skib kom ind. Disse Meldinger blev selvfølgelig ikke altid modtaget med Glæde i de tidlige Morgen- eller Nattetimer, det rygtedes da ogsaa, at naar Folkene havde ringet, skyndte de sig ud paa Gaden for ikke at faa et Glas Vand i Hovedet, navnlig kunde Tronier være meget »spøgefuld« i den Retning, det paastodes, at han ikke nøjedes med Vand fra Karaffen!!

I 1892 flyttede Tronier ind i Mezzaninlejligheden med Familien og overtog dermed hele Nattevagten.

Søndagsvagt havde vi de første Par Aar hveranden Søndag, men efterhaanden som Personalet udvidedes, blev det til hver 3^{die} og senere hver 4de Søndag. Der skulde altid være 2 Mand paa Vagten en ældre og en yngre, den unge skulde bl.a. Kl. 12 hente Posten paa Hovedpostkontoret paa Købmagergade, for ofte kom Olof Hansen tidt ind om Eftermiddagen for at høre nyt, og Posten aabnedes dengang altid af Cheferne.

Noter

¹ Olof Hansen 1841-1897. Amerikansk Vicekonsul, ansat i firmaet C.K. Hansen 1858, meddirektør fra 1868, medstifter af D/S Dannebrog 1883.

² Johan Hansen 1838-1913. Generalkonsul for Østrig-Ungarn 1872-1910. Medindehaver af firmaet C.K. Hansen fra 1864, medstifter af D/S Dannebrog 1883.

³ Johannes Ring 1863-1936. Oprindeligt udlært som skibsmægler i firmaet C.K. Hansen, blev derefter skuespiller. Debuterede som Rosenkrantz i Hamlet på Det kgl. Teater i 1884. Fra 1888 til 1918 ved Folketeatret derefter ved Det Nye Teater og Betty Nansen. Formand for Skuespillerforeningen 1907-1927.

- ⁴ Halfdan Hendriksen 1881-1961. Ansattes den 1. marts 1897 i rederiet Thingvalla og fulgte derefter dette rederi gennem firmaet C.K. Hansen til D.F.D.S. 1906 udnævnt til kontorchef i D.F.D.S.'s afdeling for Island og Færøerne. Fra 1910 selvstændig erhvervsdrivende. Indvalgt i Folketinget for de konservative i 1926 og repræsenterede derefter dette parti i henholdsvis Folketing og Landsting frem til 1957. Handelsminister fra 9. oktober 1940 frem til regeringens opløsning den 29. august 1943.
- ⁵ I 1888 havde K.T.A.S. 1600 abonnenter, som med luftledninger var forbundet med hovedcentralen, der i 1884 til 1896 befandt sig i Vimmelskaftet nr. 47.
- ⁶ I årene 1895 til 1919 lå Fyrskib nr. XVII på Lappegrunden lige nord for Helsingør.
- ⁷ Kulsignalet var et to bogstavssignal »HB« (Behøver kul). Efter signalet kunne så følge navnet på den by, hvor man ønskede kullene, i dette tilfælde København.
- ⁸ S/S »Titania« af Stettin, 412 brt. Bygget på B&W 1871 som byggenummer 60 til Stettin Copenhagen Dampfschiff Gesellschaft v/Lønfril Griebel, Stettin.
- ⁹ Robert Hansen 1863-1912. Indtrådte i firmaet C.K. Hansen 1881, meddirektør fra 1897, død ved en rideulykke.

A Shipping Office in 1888

Summary

In the yearbooks of the Danish Maritime Museum we have previously published memoirs dealing with life on board ships of the merchant navy, sailing ships as well as steamers and motor vessels. However, we have heard much less about life in the offices of the shipping companies. In order to rectify this we take the opportunity of presenting these brief recollections of office life in a shipping company about 100 years ago.

The firm is C.K. Hansen, which was founded in 1854 and which from 1883 also included the Dannebrog Steamship Co.. By the beginning of World War I the latter was the second largest steamship company in Denmark. In addition to its shipping activities the firm of C.K. Hansen was also one of Denmark's leading coal firms, specializing in the delivery of bunker coal to ships passing Copenhagen on their way to and from the Baltic Sea. It is this particular branch of the firm's activities that these memoirs deal with.